

Emnegruppe Det åbne land

Bladnr. 4.2-25

Dato Oktober 2007

Læsø - lokalsamfund og natur på det globale marked

For nogle er landdistriktsudvikling det samme som anvendelse af jorden, for andre handler det om 'det åbne land' og noget som skal beskyttes. Landdistrikter kan også være lokale samfund, som udvikler sig. Med globaliseringens fremmarch kan samfund i landdistrikter tilmed blive nye udviklingssteder, og Læsø er et godt eksempel.

Vi er i den globale verden og nye teknologier gør os i stand til at fjerne grænser bestemt af tid og afstand. Konkurrencen om økonomisk udvikling er voldsom, og mange føler afmagt. Men selv små, komparative fordele kan give muligheder for at deltage i kapløbet. Det unikke, stedbundne – det som ingen andre har eller kan kopiere – har nemlig fået øget betydning, forudsat at nogen markedsfører varen på det "globale torv". Makkerparret 'lokalitet' og 'globalitet' går hånd i hånd, også når der er tale om landlige lokalsamfund. Natur og herlighedsværdier eller kulturelt bestemt viden er eksempler på særlige værdier, som afsættes på et marked, der er langt større og anderledes end den nærmeste by, regionen eller for den sags skyld nationen. Ofte er det et virtuelt marked. Spørgsmålet er, hvordan eller hvornår det kan ske i praksis. Et er sikkert: i den globale verden sker det ikke, fordi planlægning eller regulering dikterer det. Ej heller sker det oven fra og ned, men ved at de lokale primære aktører, selv evner at se og bruge deres styrker og de nye muligheder – og altså selv sætter dagsordenen. Det kan kaldes 'local governance'. Mere konkret handler det om at fin-

Foto: Hanne W. Jørgensen

Tekst: Det syder og bobler på "Læsø Sydesalt"

de, bruge og afsætte de lokale fordele eller "råvarer" i form af nye produkter, koncepter m.m., at samarbejde lokalt, trække viden ind og sikre lokal læring samt ikke mindst at få økonomisk udbytte til fordel for lokalsamfundets videre udvikling. Normalt er der fokus på ildsjæle, iværksættere og innovation i vores samfund. Det 'glokale' samfund synes imidlertid særligt afhængig af 'sociale iværksættere'; nemlig dem der kan bringe enderne sammen på både den indre bestemte udviklingsmulighed og den ydre bestemte afsætningsmulighed. Denne slags iværksættere arbejder ikke primært for egen vindings skyld, men for at sikre udvikling i det lokale samfund.

Læsø som eksempel

På Læsø har de taget handsken op. Danmarks mindste kommune, der i

hvert tilfælde ikke skal være en del af det nærmeste fastland! Øens kendetegn er: Natur, brug af natur, fødevarer og bevaret viden om de gamle dyder. Læsø er ikke er mærket af egnsudviklingen i den senindustrielle periode, som andre yderområder i landet, og virker derfor lidt "altmodisch". Det er naturen og den historisk betingede viden, som danner grundlaget for genoplivning af saltsydning på øen. Salt er i det hele taget blevet omdrejningspunktet for Læsøs nyeste tiltag, og de er kendt ud over landets grænser. Selvstændighedskulturen har altid været stor på øen, men den har i mange år først og fremmest sikret de daglige fornødenheder på øen, så man ikke skulle flytte væk. Bruddet med denne overlevelsesstrategi startede i 1991, hvor Moesgård Museum foretog arkæologiske udgravninger med

et ønske om at dokumentere, hvordan saltsydningen foregik forhen. Samtidig var der også et stærkt ønske om at give mange af øens arbejdsløse noget udfordrende at arbejde med. Læsø Saltsyderi åbnede derfor som en kombineret museums- og turistattraktion, og et beskæftigelsesprojekt, midt ude på strandengene: rønnerne. Siden er det gået over stok og sten. Anno 2007 er der tale om en solid virksomhed med 20 beskæftigede og en omsætning på mere end 12 mio. kr., baseret på salg af det berømte Læsø Sydesalt. Salget foregår dels til turister på besøg og til dels oversøisk, bl.a. via Internettet og som underleverance til anden produktion. Hertil kommer alle de afledte effekter på og udenfor øen, f.eks. alle de mange underleverandører (træ, poser, mad osv.), og brug af saltlagen af f.eks. ”Læsø Saltcare”. Som koncept udvikler ”Læsø Sydesalt” sig fortsat på øen. Senest i form af det nyåbnede ”Spegeriet”, der er et kombineret demonstrations-, spise- og salgssted af spegede kødprodukter fra øen med brug af Læsø Sydesalt og andre lokale råvarer. På Læsø findes netop en kulinarisk åre og fødevarerproduktion af historisk oprindelse, som herved også får et ekstra pift. Men ved siden af rejser sig nu et nyt økonomisk fyrtårn: Læsø Kur og Helse.

Det nye fyrtårn og den tomme kirke

I mange år har det været kendt, at restlagen fra saltproduktionen er ideel til behandling af lidelsen psoriasis. Bagmændene bag Læsø Sydesalt og Spegeriet har fået en ny ide, som fører til åbningen af Læsø Kur og Helse i 2008, der er et stort tænkt behandlings- og kursted. Det places spektakulært i den nedlagte Vesterø Kirke, hvis kirketårn vil vise vejen som et nyt ”fyrtårn”. Desuden rejses der en arkitektonisk interessant ny bygning omkring tårnet. Store udefrakommende midler har gjort det muligt, men visionen og realise-

ringen kommer fra folk på Læsø. Disse projekter er blevet toneangivende for udviklingen på Læsø, men de trækker også meget andet med, hvor man ikke kan overse de rigtig mange nye, små virksomheder på øen, herunder kulinariske, kunstneriske og øvrige som er baseret på øens gamle forarbejdningsstradition, f.eks. håndtering af kød, urter og uldprodukter. Der er registreret så mange, at det er helt unormalt for et samfund af den størrelse. Det både syder og bobler! Nogle vil så sige, at det skyldes de mange turister på øen og deres købekraft. Svaret er både ja og nej, for der har altid været mange turister på Læsø, men aldrig så megen ny lokal økonomisk aktivitet.

Hvis vi kigger de toneangivende projekter og den store underskov efter i sømmene, er det meget slående, at:

- de markedsfører sig på baggrund af naturen og bruger lokale råvarer og viden
- de supplerer hinanden
- de bruger Læsø i deres ’brand’
- de markedsfører sig via www

Læsøs komparative fordele er altså blevet aktiveret og udbudt på det store, globale marked, til trods for en ulempe, der normalt anses for at modvirke udvikling; nemlig lange transporttider og høje priser. Fyrtårnene har i stedet tiltrukket opmærksomheden og overtrumpet barrierer. Det ville dog ikke kunne lade sig gøre uden, at forankringen var i orden. Således har de alle rødder i Læsøs natur og historie.

Folkene der gør en forskel

På Læsø er der mange folk, som er med til at trække læsset. De gør det ikke, fordi det er dikteret eller skrevet nogen steder – tværtimod – for så ville de nok ikke have gjort det. Men blandt de mange er en håndfuld personer særligt iøjnefaldende. Det er folk, som hver især og tilsammen brænder for at skabe ny udvik-

ling på øen med baggrund i dens fortræffeligheder, som formår at skabe bæredygtige projekter. De forstår at balancere på den knivsæg, det er dels at skabe sammenhæng mellem de enkelte projekter og øens helhed, også kulturelt, og dels at kombinere den lokale indsigt med viden udefra. De er en blanding af lokale og folk, som er tilflyttet på grund af øens attraktioner. Den seneste tilflyttede blandt de mest ihærdige er en professionel erhvervsmand, som har fravalgt sit ellers lukrative job og tilvalgt Læsøs levevis samt at medvirke i den nye udvikling. Normalt anses projekter i landdistrikter for at være små og fritidssysler. Sådan kan man ikke karakterisere projekterne på Læsø, deres formål og volumen taget i betragtning. Når man finder ud af, at folkene bag samtidig er ved at organisere projektaktiviteterne, så de hver især og tilsammen fremstår særdeles professionelt juridisk/økonomisk set, så står det klart, at dette er mere end en fritidssyssel. Hver især tjener de dog ikke på det. Disse folk kan karakteriseres som ’sociale iværksættere’. Sammen er de ved at løfte øen udviklingsmæssigt, og de viser, at projektmageri nedefra kan tage førerrollen i en afside egns udvikling. I statistikken kan man endnu ikke se effekterne, men det er givetvis kun et spørgsmål om tid. Denne lokalt projektdrevne udvikling udfordrer manges opfattelse af, hvordan samfundet er og bør udvikles.

Hanne W. Tanvig

Kilder

Tanvig, H.W. (2007): Landdistrikter – begreber, teorier og praksis. I: Gunnar L.H. Svendsen & Tanvig, H.W. red. (xxxx): Landvindinger – landdistriktsforskning og – perspektiver. Syddansk Universitetsforlag.

Tanvig, H.W. (2007): Local responses to global threats and opportunities – the case of Laesoe. Paper presented at XXII ESRS, Wageningen, 20-24 August 2007.